

Józef Soja
Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Jaworznie

KOMENTARZ DO WYNIKÓW EGZAMINU ZEWNĘTRZNEGO

na przykładzie informacji o osiągnięciach uczniów w zakresie
korzystania z barwnej mapy szczegółowej

Autor podkreśla wagę szczegółowej informacji zwrotnej po egzaminie – dla wszystkich zainteresowanych, a w szczególności dla nauczyciela przedmiotu. Wprowadza pojęcie „barwnej mapy szczegółowej”, aby na podstawie zadań maturalnych z taką mapą przedstawić propozycje analizy zadań adresowanych do nauczycieli geografii.

WSTĘP

Ostatnie lata były w polskiej oświacie okresem dużych zmian, wzbudzających wciąż wiele kontrowersji. Tak było choćby w przypadku reformy systemu egzaminowania, a przede wszystkim z wprowadzonymi egzaminami zewnętrznymi. Jeszcze niedawno wielu z nas zadawało sobie pytanie, jak będzie przebiegał pierwszy egzamin zewnętrzny. Zastanawialiśmy się, jak zostanie przyjęty przez wszystkich zainteresowanych, zwłaszcza przez uczniów i ich nauczycieli.

Pierwsze emocje już opadły. Pierwsze informacje o nim poszły w świat. Do zainteresowanych trafiły wyniki punktowe pierwszych w Polsce obiektywnych egzaminów zewnętrznych. W przypadku zewnętrznej matury zdający otrzymali świadectwo z liczbą punktów z co najmniej czterech przedmiotów. To wynik pracy między innymi zewnętrznymi egzaminatorów, którzy ocenili wiedzę i umiejętności absolwentów, czyli stopień opanowania wymagań egzaminacyjnych w zakresie określonym w *Podstawie programowej i Standardach wymagań egzaminacyjnych*. Można w tym miejscu stwierdzić, że pierwszy z dwóch celów egzaminu maturalnego został zrealizowany. Przypomnijmy ten drugi. Otóż, zgodnie z *Syllabusem z geografii 2002*, egzamin maturalny ma na celu: „Poinformowanie rodziców, nauczycieli, władz oświatowych i samorządowych, wyższych uczelni i pracodawców o poziomie wiedzy i umiejętności absolwentów, aby umożliwić:

- prognozowanie na podstawie wyników egzaminu przygotowania absolwentów do dalszego kształcenia,
- diagnozowanie pracy szkół i określanie czynników sprzyjających podnoszeniu poziomu kształcenia,
- motywowanie nauczycieli, władz oświatowych i samorządowych do sprawdzania jakości nauczania geografii w szkołach.”

Co to znaczy „poinformowanie”? Co jest źródłem informacji w tym przypadku? Na pewno jest nim zbiorczy raport, przesyłany bezpośrednio do zainteresowanych (np. szkoły, kuratoria, samorządy lokalne). Zastanówmy się, czy ilość i forma przekazu in-

formacji, zawartych w raporcie jest wystarczająca dla wszystkich potencjalnych odbiorców. Weźmy pod uwagę nauczycieli, którzy przygotowywali uczniów do egzaminu i chyba po uczniach i ich rodzicach byli najbardziej zainteresowani wynikami matury. Informacja o wynikach punktowych ich wychowanków była odpowiedzią na pytanie „Jak im poszło”. Jednak nauczyciele są ciekawi jeszcze jednej rzeczy - na ile rzetelnie i trafnie przygotowywali swoich uczniów do nowej matury.

NAUCZYCIEL W SYSTEMIE EGZAMINÓW POWSZEDNICH I DONIOSŁYCH

Uczeń szkoły średniej jest poddawany dwóm rodzajom egzaminowania. Codzienne, bieżące ocenianie osiągnięć uczniów określamy mianem egzaminów powszednich.¹ Natomiast ocenianie w specjalnie zorganizowanych akcjach, mające istotny wpływ na karierę szkolną i zawodową zdającego, to egzamin doniosły.²

Spójrzmy na oba rodzaje egzaminowania z punktu widzenia nauczyciela. W egzaminowaniu powszednim nauczyciel jest osobą, która:

- stanowi wymagania,
- sprawdza ich opanowanie (za pomocą testów, odpowiedziami ustnymi itd.),
- ocenia poziom, na jakim uczniowie opanowali te wymagania.

Zadaniem nauczyciela jest dostarczanie uczniowi informacji zwrotnej nie tylko w postaci stopni szkolnych, ale i komentarza, co zrobił dobrze, co jeszcze musi poprawić itp. Uważa się, że ocena szkolna (nauczycielska) niesie najwięcej informacji o rodzaju i poziomie osiągnięć uczniów. Dodajmy – jest to ocena społeczno-wychowawcza.

W egzaminowaniu doniosłym – jakim stała się nowa matura - to nie nauczyciel stanowi wymagania, to nie on sprawdza, wreszcie to nie on ocenia. Oczywiście pomijamy fakt, że to on - jako egzaminator OKE - może sprawdzać i oceniać prace pewnej grupy zdających. Dodajmy, nie będących jego uczniami. Ale to nauczyciel jest zobowiązany do udzielenia uczniowi pomocy w przygotowywaniu się do egzaminu doniosłego. W zewnętrznym egzaminowaniu ujawnia się rzeczywisty stan wiedzy i umiejętności zdających, co wynika przede wszystkim z zastosowania oceniania dydaktycznego (wyłącznie według wymagań). Tym bardziej powinno więc zależeć nauczycielowi na otrzymaniu rozbudowanej informacji zwrotnej, zawierającej komentarz do wyników punktowych, uzyskanych przez uczniów na egzaminie.

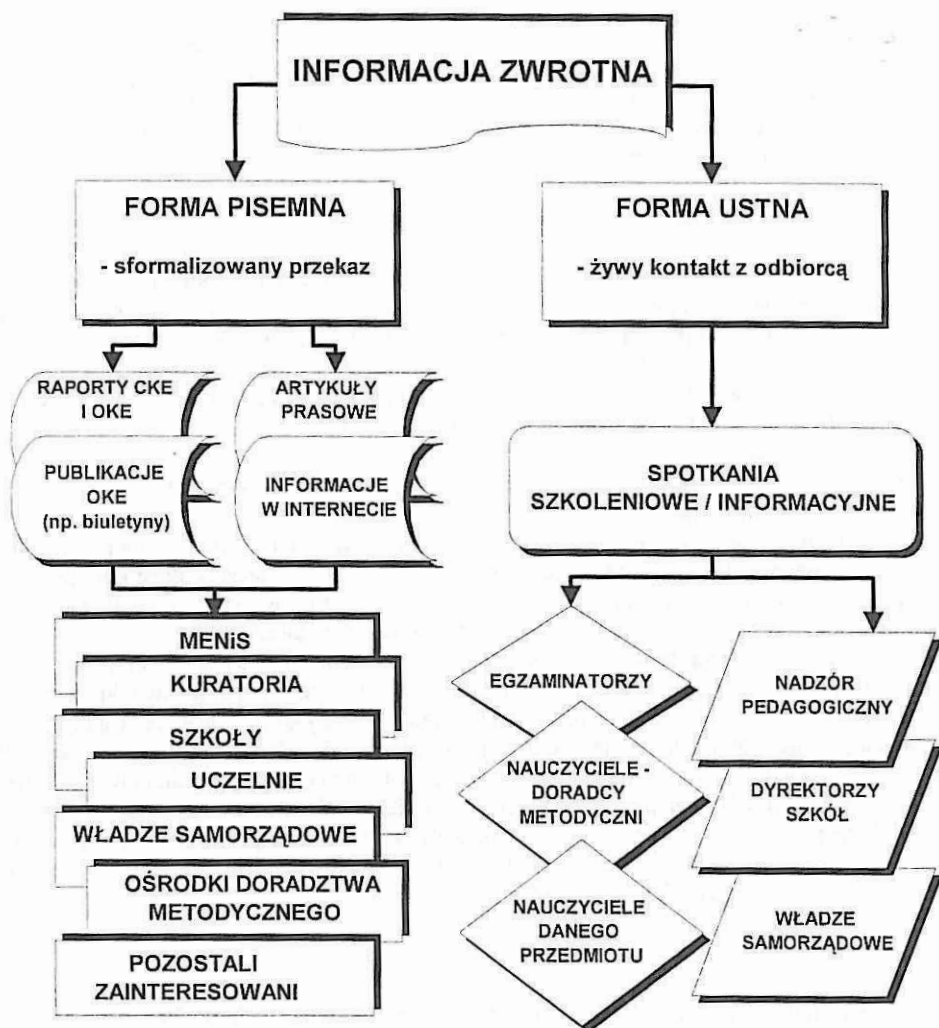
INFORMACJA ZWROTNA

Dyskutując o oddziaływaniu zwrotnym egzaminów doniosłych, podkreśla się znaczenie pozytywnego odbioru informacji zwrotnej. Warunek pozytywnego odbioru opracowań statystycznych (np. analiz ilościowych) i mniej lub bardziej rozbudowanego komentarza może być spełniony, jeżeli z jednej strony informacje będą przekazywane w odpowiedniej formie (w przystępny sposób), a z drugiej strony trafią do merytorycznie przygotowanych odbiorców. Twórcy raportów zakładają, że osoby, do których są one kierowane, posiadają podstawową wiedzę z zakresu pomiaru dydaktycznego, potrzebną choćby do interpretacji danych zawartych w analizie ilościowej.

Do kogo i jakimi kanałami informacja zwrotna może docierać? Gremium odbiorców jest bardzo szerokie od zdających egzaminy uczniów poprzez ich rodziców, nauczycieli, dyrektorów szkół, nadzór pedagogiczny, media itd. Można przyjąć, że informacja zwrotna może być im dostarczana w formie pisemnej lub ustnej (rys. 1.)

¹ Zob. B. Niemierko, *Chłodne oblicze egzaminu wewnętrznego*, (w:) *Teoria i praktyka oceniania zewnętrznego. Materiały IV Ogólnopolskiej Konferencji z cyklu Diagnostyka edukacyjna*, red. B. Niemierko, M. K. Szmiigel, Kraków 2001, s.13.

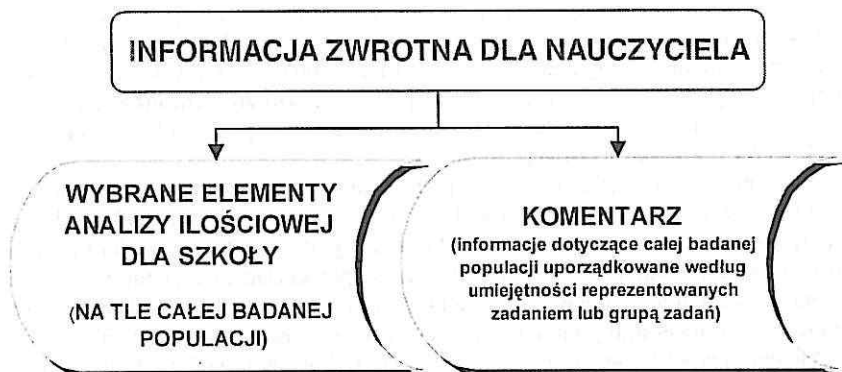
² Tamże, s. 13.

Rysunek 1. Formy i kanały przekazu informacji zwrotnej po egzaminie maturalnym

Oczywiście rodzaj i ilość informacji zwrotnej zależy od grupy odbiorców, do której jest kierowana. Wydaje się, że nauczyciele są tą grupą, która oczekuje najbardziej rozbudowanej, wielowątkowej informacji. Za rozbudowaną informacją przemawia również fakt, że obecnie jesteśmy na początku drogi zwanej egzaminowaniem zewnętrznym i powinniśmy pokazać wszystkim zainteresowanym, że jego rola nie ogranicza się do sprawdzania osiągnięć uczniów, zakończonego przesłaniem im wyniku punktowego. Rozbudowana informacja jest potrzebna zwłaszcza nauczycielom tych przedmiotów, które w ostatnim czasie nie były w grupie egzaminów maturalnych – pisemnych. Jednym z nich jest geografia.

Co powinno tworzyć rozbudowaną informację zwrotną dla nauczyciela? Wydaje się, że powinny to być wybrane wskaźniki statystyczne opisujące jego uczniów (przede wszystkim łatwości zadań) oraz rozbudowany komentarz do wyników (rys. 2.).

Rysunek 2. Składowe informacji zwrotnej dla nauczyciela

Na rys. 3. przedstawiono propozycję rozbudowanego komentarza do wyników egzaminu maturalnego z geografii. W sytuacji czekających nas zmian standardów egzaminacyjnych na 2005 rok, wydaje się celowe uporządkowanie komentarza według nie zmieniających się umiejętności. Z kolei te można łączyć w pewne grupy. W przypadku geografii można wyróżnić zestaw umiejętności korzystania ze źródeł informacji, w tym barwnej mapy szczegółowej.

UMIEJĘTNOŚĆ	NUMERY ZADAŃ W TEŚCIE
Czynności badane zadaniem	
Treść zadania	
Model odpowiedzi i schemat oceniania	
Przykładowe odpowiedzi zdających	
Sukcesy zdających	
Typowe błędy i braki zdających	
WNIOSKI DO DALSZEJ PRACY	

Rysunek 3. Propozycja komentarza do wyników egzaminu maturalnego z geografii

BARWNA MAPA SZCZEGÓŁOWA – MIĘDZY LEKCJĄ GEOGRAFII A EGZAMINEM MATURALNYM.

Co to jest barwna mapa szczegółowa? Otóż jest nią każda mapa barwna, która przedstawia pewien fragment powierzchni terenu w dużej skali (np. 1 : 50 000 lub 1 : 200 000). Warunek ten spełniają na przykład mapy topograficzne lub (częściej wykorzystywane w życiu codziennym) mapy turystyczne. Tego typu mapy są bogatym źródłem informacji o obszarze, który przedstawiają. Są to informacje zarówno o środowisku przyrodniczym, jak i o działalności człowieka w nim prowadzonej.

Zarówno w „starej”, jak i „nowej” podstawie programowej wyraźnie wskazuje się na umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji (w tym map); jednak nigdzie nie wymienia się barwnej mapy szczegółowej. Taki wyraźny akcent kładzie dopiero nowa matura. W opisie egzaminu maturalnego z geografii możemy przeczytać: „Część pierwsza egzaminu – polega na rozwiązaniu zestawu zadań zamkniętych i otwartych na podstawie **załączonej barwnej, szczegółowej mapy** i innych pomocniczych materiałów źródłowych”.

Można przypuszczać, że w wielu szkołach, z różnych powodów, kształcenie umiejętności wszechstronnego wykorzystania barwnej mapy szczegółowej jako źródła informacji nie było należycie prowadzone. Większy nacisk kładziono zawsze na pracę z mapami przeglądowymi i tematycznymi, zawartymi w atlasach geograficznych. Rzadko kiedy było to tak szerokie i wielowątkowe wykorzystanie mapy, jak przewidują wymagania egzaminacyjne. Obecność barwnej mapy szczegółowej w wymaganiach egzaminacyjnych mogła być pewnym zaskoczeniem dla niektórych nauczycieli i wielu uczniów. Zacytuję w tym miejscu komentarz jednego z nauczycieli: „Skoro to będzie na maturze, to trzeba przekonać dyrektora do zakupu jakichś map na fakultet”.

W tym miejscu należy dodać, że wielu uczniów korzysta z map szczegółowych w życiu pozaszkolnym (np. z map turystycznych). Najczęściej jednak jest to odczytywanie danych, rzadziej pogłębiona analiza treści tego źródła informacji.

Można przypuszczać, że po pierwszym egzaminie maturalnym nauczyciele geografii mogą być szczególnie zainteresowani komentarzem do zadań wymagających bezpośredniego wykorzystania tej mapy.

OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW W ZAKRESIE UMIEJĘTNOŚCI KORZYSTANIA Z BARWNEJ MAPY SZCZEGÓŁOWEJ SPRAWDZANE NA EGZAMINIE MATURALNYM 2002.

W zakresie pracy z barwną mapą szczegółową sprawdzano na egzaminie maturalnym stopień opanowania następujących umiejętności:

1. Odczytywanie i przetwarzanie informacji przedstawionych na mapie.
2. Interpretacja danych zawartych na mapie.
3. Ocenianie na podstawie analizy treści mapy.
4. Wykonywanie obliczeń na podstawie mapy.

Tabela 1. zawiera wykaz wszystkich czynności, które sprawdzano dziewięcioma zadaniami, bezpośrednio odnoszącymi się do treści barwnej mapy Suwalskiego Parku Krajobrazowego.

Tab. 1. Wykaz wybranych czynności sprawdzanych na egzaminie maturalnym

Umiejętności	Badane czynności	Numer zadania	Łatwość zadania
Odczytywanie i przetwarzanie informacji	odszukanie na mapie opisanych rzek i odczytanie ich nazw	4	0,89
	odszukanie na mapie jezior bezodpływowych i nazwanie ich	5	0,96
	analiza biegu rzeki na mapie i nazwanie jezior, przez które przepływa	6	0,61
	ustalenie wartości skali pionowej na podstawie mapy	7	0,26
	odszukanie na mapie i nazwanie obiektów zagospodarowania turystycznego	20	0,68
Interpretacja informacji	określenie cech osadnictwa na wskazanym terenie	18	0,63
Wykonywanie pomiarów i obliczeń	obliczenie z mapy wysokość względną	1	0,26
	obliczenie odległości wg skali mapy	2	0,79
Ocenianie według kryteriów	ocena lokalizacji zaproponowanych obiektów	21	0,94

Poniżej przedstawiono fragment rozbudowanego komentarza do trzech spośród czterech umiejętności sprawdzanych na maturze. Reprezentują je zadania: 4, 5, 6, 7, 18, 21. Wszystkie informacje z komentarza zostały opracowane na podstawie analizy prac maturalnych z geografii z terenu województwa śląskiego.

UMIĘJĘTNOŚĆ		Numery zadań w teście	
odczytywanie i przetwarzanie informacji		4, 5, 6, 7	
CZYNNOŚĆ	odszukiwanie na mapie opisanych rzek i odczytanie ich nazw		
NUMER I TREŚĆ ZADANIA	<p>Zadanie 4 (2 pkt) „Obszar Polski północno-wschodniej jest odwadniany przez Niemen i jego dopływy. Przez teren Suwalskiego Parku Krajobrazowego przepływają dwa dopływy Niemna. Pierwszy z nich przepływa przez najgłębsze polskie jezioro, płynie następnie na południe dobrze wykształconą doliną glacjofluwalną przez Suwalki, skręca na południowy wschód, przepływa przez Wigry i 18 km za granicą Polski uchodzi do Niemna. Drugi ma swoje źródła w południowej części parku, skąd płynie na północny wschód, przepływając przez kilka małych jezior, następnie wkracza na terytorium Litwy, skręca na północ i uchodzi do dolnego Niemna”. Odczytaj z mapy nazwy opisanych dopływów Niemna: pierwszy –, drugi –</p>		
MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	PUNKTACJA	KRYTERIA ZALICZENIA
	I – Czarna Hańcza, II – Szeszupa	0-2	Za każdą poprawną nazwę rzeki po 1 pkt
PRZYKŁADOWE ODPOWIEDZI	Odpowiedź błędna: Rz. Głazowskiego zielony Rz. Rutka złoty		
SUKCESY	Zdecydowana większość zdających bezbłędnie lokalizuje obiekty przedstawione opisem. Podobnie było w trakcie próbnej matury (marzec 2002) i wcześniejszych badań (pilotaży zestawów zadań).		

TYPOWE BŁĘDY I BRAKI	Błędne odpowiedzi należały do rzadkości; brak punktów za to zadanie u znikomej grupy zdających był wynikiem opuszczenia go. Ewenementem jest cytowana powyżej błędna odpowiedź.
----------------------	---

CZYNNOŚĆ	odszukanie na mapie jezior bezodpływowych i nazwanie ich		
NUMER I TREŚĆ ZADANIA	ZADANIE 5 (1 pkt) Na obszarze o urozmaiconej rzeźbie występują dość licznie jeziora bezodpływowe. Odczytaj z mapy nazwy dwóch takich jezior na terenie Suwalskiego Parku Krajobrazowego (sprawdź dokładnie, czy rzeczywiście są one bezodpływowe).		
MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	PUNKTACJA	KRYTERIA ZALICZENIA
	Białe, Czarne, Kojle, Kwaśnik, Linówek, Muliste, Osińskiego, Pogorzalek, Wodzilki, Boczniel.	1	Podanie dwóch nazw jezior bezodpływowych 1 pkt
PRZYKŁADOWE ODPOWIEDZI	Odpowiedź błędna: Jez. Muliste, jez. Kluczysko		
SUKCESY	Zadanie rozwiązywali prawie wszyscy zdający co wyraźnie wskazuje na opanowanie czynności, którą ono sprawdzało oraz potwierdza poprawne rozumienie terminu <i>jezioro bezodpływowe</i> .		
TYPOWE BŁĘDY I BRAKI	Nieliczne błędy wynikają raczej z niedokładnego czytania treści mapy (np. błędnie do jezior bezodpływowych zaliczono Kluczysko, nie zauważając niewielkiego cieką łączącego je z kolejnym zbiornikiem wodnym).		

CZYNNOŚĆ	analiza biegu rzeki na mapie i nazwanie jezior, przez które przepływa		
NUMER I TREŚĆ ZADANIA	Zadanie 6 (1 pkt) Na profilu wpisz nazwy dwóch jezior, przez które przepływa Jacznówka. m.n.p.m.		
MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	PUNKTACJA	KRYTERIA ZALICZENIA
	Jacznó (lewe), Kamendul (prawe)	1	Wpisanie poprawnie nazw obu jezior 1 pkt
PRZYKŁADOWE ODPOWIEDZI	Odpowiedzi błędne: Przykład I Udziejek, Jegłówek Przykład II Udziejek, Smołda Przykład III Kamendul, Gulbin		

TYPOWE BŁĘDY I BRAKI	Zadanie okazało się średnio trudne. Błędne (całkowicie lub częściowo) odpowiedzi polegały na podaniu nazw jezior zlokalizowanych na innych rzekach, z którymi Jacznówka ma połączenie. Wskazuje to na pewne braki w umiejętnościach analizy układu poziomic. W ten sposób przedłużano bieg Jacznówki, każąc jej płynąć przez jeziora Udziejek, a nawet - Jęglówek. Inny często popełniany błąd to degradacja Szeszupy do roli dopływu Jacznówki. Świadczą o tym odpowiedzi, w których wymienia się J. Gulbin.
----------------------	---

CZYNNOŚĆ	ustalenie wartości skali pionowej na podstawie mapy		
NUMER I TREŚĆ ZADANIA	Zadanie 7 (2 pkt) Opisz skalę pionową profilu, wpisując w oznaczone miejsca przy osi pionowej odpowiednie wartości. Przedziały skali na osi pionowej zaznaczono co 10 m.		
MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDZ	PUNKTACJA	KRYTERIA ZALICZENIA
	od dołu 150, 180, 210	2	Wpisanie poprawne trzech wysokości 2 pkt
PRZYKŁADOWE ODPOWIEDZI	Odpowiedzi błędne: Przykład I 131, 161, 191 Przykład II 10, 40, 70 Przykład III 45, 55, 65 Przykład IV 90, 120, 150		
SUKCESY	Umiejętność sprawdzona tym zadaniem została opanowana przez niewielu zdających. Równie niewielka grupa zdających wiedziała, od czego zacząć i poprawnie odczytała z mapy wartość 161 m n.p.m. (przykład I).		
TYPOWE BŁĘDY I BRAKI	Zadanie okazało się trudne. Kluczem do jego rozwiązania było zlokalizowanie na mapie wartości wysokości lustra wody jeziora Kamendul (161 m n.p.m.). Wydaje się, że nie wszyscy zdający rozumieją zasady konstrukcji profilu podłużnego, a dokładnie - określania wartości skali pionowej. Kolejny mankament, ujawniony w wielu odpowiedziach, to niedokładne czytanie polecenia. Mimo wyraźnej wskazówki w nim zawartej („Przedziały skali osi pionowej zaznaczono co 10 m”), nie zawsze wpisywane wartości różniły się o 30 m. Zadanie posiada dość wysoką frakcję opuszczeń. Wiele odpowiedzi jest bezsensownych (wpisane wartości są „wzięte z sufitu”, np. 45, 55, 65).		

Wnioski do dalszej pracy

Należy:

1. W trakcie ćwiczeń lekcyjnych wdrażać uczniów do uwważnego czytania mapy.
2. Więcej uwagi poświęcać kształceniu umiejętności analizowania ukształtowania terenu na podstawie układu poziomic.
3. Ćwiczyć rozumienie zasad konstruowania profili (m. in. hipsometrycznego, rzeki) na podstawie mapy. W tym przypadku niezbędne jest samodzielne wykonywanie profili przez uczniów oraz rozwiązywanie zadań sprawdzających rozumienie relacji mapa - profil i profil - mapa.

UMIEJĘTNOŚĆ	Numery zadań w teście
interpretacja informacji	18

CZYNNOŚĆ	określenie cech osadnictwa na wskazanym terenie		
NUMER I TREŚĆ ZADANIA	Zadanie 18 (2 pkt) Korzystając z mapy, określ charakter osadnictwa wiejskiego na Suwalszczyźnie. Uwzględnij wielkości wsi oraz koncentrację zabudowy we wsiach.		
MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	PUNKTACJA	KRYTERIA ZALICZENIA
	np. Małe wsie o zabudowie rozproszonej.	0-2	Uwzględnienie wielkości wsi 1 pkt Uwzględnienie stopnia koncentracji zabudowy 1 pkt
PRZYKŁADOWE ODPOWIEDZI	<p>Przykład I Wsie są małe, zabudowa jest rozproszona, duże odległości między poszczególnymi zabudowaniami.</p> <p>Przykład II Wsie są małe, domki oddalone od siebie, zabytkowe budownictwo, bardzo są nastawione na agroturystykę.</p> <p>Przykład III Na Suwalszczyźnie wsie są bardzo małe. Kolo jezior jest największa koncentracja zabudowań, co wysuwa wniosek, że tamtejsza ludność zajmuje się rybołówstwem.</p> <p>Przykład IV Osadnictwo na Suwalszczyźnie jest raczej agroturystyczne, większość wsi jest blisko szlaków turystycznych.</p> <p>Przykład V Wielkość wsi jest od 150 do 500 mieszkańców. Głównie uprawy rolne i hodowla bydła, ale też agroturystyka.</p> <p>Przykład VI Na Suwalszczyźnie znajduje się niewielki obszar zabudowany we wsiach.</p>		
SUKCESY	Prawie wszystkie odpowiedzi zdających bazują na analizie treści barwnej mapy.		
TYPOWE BŁĘDY I BRAKI	<p>Część odpowiedzi wskazuje na braki w umiejętności czytania ze zrozumieniem polecenia do zadania. Do rzadkości należały odpowiedzi, w których znalazło się konkretne i precyzyjne odniesienie do uszczegółowienia polecenia do zadania: „Uwzględnij wielkości wsi oraz koncentrację zabudowy we wsiach”.</p> <p>Część odpowiedzi zawiera fakty, których nie wymagało polecenie lub których nie można bezpośrednio odczytać z mapy (np. zatrudnienie mieszkańców).</p>		

Wnioski do dalszej pracy

Należy:

1. W dalszym ciągu doskonalić kluczową umiejętność zdającego – czytanie treści zadania ze zrozumieniem. Dlatego każde omówienie wyników sprawdzianu testowego powinno zawierać komentarz dotyczący właściwego rozumienia czynności, których wykonania wymagały zadania.
2. Doskonalić umiejętność udzielania odpowiedzi jednoznacznie odnoszącej się do polecenia w zadaniu.

UMIĘTNOŚĆ	Numery zadań w teście
ocenie według kryteriów	21

CZYNNOŚĆ	ocena lokalizacji zaproponowanych obiektów		
NUMER I TREŚĆ ZADANIA	Zadanie 21 (3 pkt) Na mapie Suwalskiego Parku Krajobrazowego zaproponowano lokalizację trzech nowych obiektów infrastruktury turystycznej, oznaczając wybrane pod nie miejsca literami A, B, C. Oceń zaproponowaną lokalizację, uwzględniając szczególnie wpływ tych obiektów na krajobraz i środowisko przyrodnicze Suwalskiego Parku Krajobrazowego.		
MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	PUNKTACJA	KRYTERIA ZALICZENIA
	np. Pole golfowe: na niezalesionym skraju parku, nie wpłynie ujemnie na jego środowisko i krajobraz. Hotel: zmieni krajobraz parku, tym bardziej, że wymagałby równocześnie budowy drogi dojazdowej, zakłóci spokój i ciszę w parku. Pole biwakowe: leży już poza parkiem, blisko przystanku autobusowego, nie wpłynie na krajobraz parku.	0 - 3	Za podanie oceny uzasadniającej lokalizację - 1 pkt Za ocenę lokalizacji każdego obiektu uwzględniając jego wpływ na krajobraz i środowisko SPK po 1 pkt
PRZYKŁADOWE ODPOWIEDZI	Pole golfowe Przykład I Uważam, że nie są one konieczne i zajmują dużo miejsca, aby powstał taki obiekt konieczne byłoby wycięcie drzew. Przykład II Niewątpliwie byłaby to duża atrakcja dla turystów, rozrywka, ale uważam, że budowanie pola golfowego w parku krajobrazowym nie jest dobre ze względu na dewastację przez ludzi terenu oraz zanieczyszczenie go Przykład III Ma być zlokalizowane w terenie prawie całkowicie niezalesionym a ze względu, że ma być zlokalizowane blisko Błaskowizny (teren turystyczny), będzie samo atrakcją turystyczną. Przykład IV Pola golfowe byłyby świetną rozrywką dla zwiedzających i myślę, że nie spowodowałyby niczego, co miałyby wpływ na przyrodę i krajobraz parku.		

	<p>Hotel Przykład V Hotel w „centrum” SPK mógłby się znajdować, choć blisko znajduje się cmentarz, lecz nie ma w pobliżu żadnych kwater agroturystyki, ani hoteli.</p> <p>Przykład VI Występują lasy, kwatery agroturystyki, jeziora, występują parkingi, występują drogi polne i leśne.</p> <p>Pole biwakowe Przykład VII Pole biwakowe ma być poza terenem parku, co nie będzie miało wpływu na faunę i florę parku i to jest dobra lokalizacja.</p> <p>Przykład VIII Znajduje się poza granicą parku, dobry dojazd (PKS), blisko miasto (Kleszczówek).</p> <p>Przykład IX Dobre rozwiązanie dla młodzieży, chociaż nie ma tu żadnych jezior, to jestem za.</p> <p>Przykład X Lokalizacja jest odpowiednia. Wydaje mi się, że nie zagraża środowisku.</p> <p>Wszystkie obiekty Przykład XI Nad jeziorem Hańcza, między Hańczą a Wróblem. Nad jeziorem Kamedul w lesie niedaleko jeziora. Nad jeziorem Czarnym niedaleko Udziejka Dolnego.</p>
SUKCESY	<p>Prawie wszyscy zdający podjęli próbę odpowiedzi (bardzo niska frakcja opuszczeń). Charakter większości odpowiedzi wskazuje na posiadanie umiejętności oceniania popartego argumentami. W niewielkiej liczbie prac pomyłono ocenianie miejsca lokalizacji na podstawie mapy z jego opisem (przykład XI).</p> <p>W dużej liczbie odpowiedzi wyraźnie akcentowano - jako jedno z kryteriów oceny - już istniejące zagospodarowanie turystyczne.</p>
TYPOWE BŁĘDY I BRAKI	<p>W części prac dokonana ocena nie była poparta logicznymi argumentami lub podawano nie nie mówiące ogólniki typu: „bo nie będzie szkodzić środowisku”.</p> <p>Zdający „zapominali” o konieczności uwzględnienia ochrony środowiska jako podstawowego kryterium oceny lokalizowania inwestycji w wybranych miejscach.</p> <p>Zarówno w odpowiedziach do tego zadania maturalnego, jak i do podobnych mu zadań otwartych, można zauważyć, że nie zawsze poprawnie jest rozumiana treść zastosowanych znaków umownych. W związku z tym, na przykład każda większa osada na mapie staje się dla ucznia miastem lub miasteczkiem, niewysokie wzgórza stają się górami itp.</p>

Wnioski do dalszej pracy

- Należy przypominać uczniom, że niezbędnym składnikiem odpowiedzi do zadania z poleceniem „oceni” jest sama ocena zawierająca się w jednowyrazowym stwierdzeniu typu: „dobre/złe”, „zgadzam się/nie zgadzam się” itp.
- Uczniowie muszą wiedzieć, że jeżeli polecenie do zadania zawiera kryteria oceny, to w udzielanej odpowiedzi należy je bezwzględnie wziąć pod uwagę.
- Zaczynając cykl ćwiczeń z mapą szczegółową należy sprawdzić, jak uczniowie rozumieją znaczenie znaków umownych zastosowanych na mapie w danej skali.

PODSUMOWANIE

Jednym z czynników wzmacniających pozytywny odbiór egzaminów zewnętrznych jest przygotowanie rozbudowanej informacji zwrotnej dla nauczycieli. Komentarz do wyników egzaminu powinien być nakierowany na te umiejętności uczniów, których znaczenie - zarówno w procesie kształcenia, jak i w życiu codziennym - podkreślają maturalne wymagania egzaminacyjne.

Wydaje się, że komentarz w rozbudowanej postaci może być materiałem roboczym na spotkania informacyjno-szkoleniowe z udziałem nauczycieli-doradców metodycznych lub

samych nauczycieli geografii. Jeżeli informacja zwrotna przekazywana jest ustnie, istnieje możliwość zadawania pytań, prowadzenia dyskusji. Przekazujące informacje wie, na ile są one kompletne i zrozumiałe oraz (ewentualnie) jak zostaną spożytkowane.

W trakcie spotkań szkoleniowych można wykorzystać część komentarza jako materiał warsztatowy dla uczestników. Analiza przykładowych odpowiedzi zdających oraz wykazu typowych błędów i braków mogłaby znaleźć kontynuację w postaci budowania zadań badających te obszary wiedzy i umiejętności zdających, które wypadły słabo.

Józef Soja

LITERATURA

- E. Ludwikowska, *O potrzebie, komunikowaniu i rozumieniu informacji zwrotnej*, (w:) *Teoria i praktyka oceniania zewnętrznego. Materiały IV Ogólnopolskiej Konferencji z cyklu Diagnostyka edukacyjna*, red. B. Niemierko, M. K. Szmigel, Kraków 2001.
- B. Niemierko, *Chłodne oblicze egzaminu wewnętrznego*, (w:) *Teoria i praktyka oceniania zewnętrznego. Materiały IV Ogólnopolskiej Konferencji z cyklu Diagnostyka edukacyjna*, red. B. Niemierko, M. K. Szmigel, Kraków 2001
- Syllabus z geografii*, praca zbiorowa, Warszawa 2000.
- B. Żuk, *O potrzebie i sposobach badania trafności testów stosowanych w egzaminach zewnętrznych*, (w:) *Teoria i praktyka oceniania zewnętrznego. Materiały IV Ogólnopolskiej Konferencji z cyklu Diagnostyka edukacyjna*, red. B. Niemierko, M. K. Szmigel, Kraków 2001